

ਆਈ. ਸੀ. ਏ. ਆਰ - ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ
 ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਲਈ (29 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ 03 ਅਗਸਤ 2015) ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ
 (37ਵਾਂ ਸਟੈਂਡਰਡ ਹਫ਼ਤਾ)

ਇਹ ਸਲਾਹਾਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ

ਮਿਤੀ	ਮੀਂਹ (ਮਿ.ਮੀ.)						ਸਲਾਹ
	ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ - 15						
	29	30	31	1	2	3	
ਪੰਜਾਬ							1. ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਮੌਸਮ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੁਸ਼ਕ ਰਹੇਗਾ। 2. ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ/ਸਿੰਚਾਈ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰ ਜਿਥੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਲਕੀਆਂ ਹਨ। 3. ਜਦੋਂ ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਫੁੱਲ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਦੋਂ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਨਰਮੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰ ਦਿਓ। 4. ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਲਾ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ-ਮੱਖੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਫਿਰ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। 5. ਜਿਥੇ ਬੱਦਲਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। 6. ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਹੋਣ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। 7. ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਰਕੇ, ਪੈਰਾਵਿਲਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੋਬਾਲਟ ਕਲੋਰਾਈਡ @ 10 ਮਿ:ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਪੌਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। 8. ਮੀਲੀਬੱਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪਰੇਅ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਜੀਵੀ (ਆਨੀਸੀਅਸ) ਇਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। 9. ਨਿਊਨਿਕੋਟਿਨੋਇਡ ਅਤੇ ਪਰਿਥਰਾਇਡ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਬਣਾ ਕੇ ਸਪਰੇਅ ਨਾਂ ਕਰੋ।
ਬਠਿੰਡਾ	0	0	0	14	14	4	
ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	0	0	0	14	13	3	
ਮੁਕਤਸਰ	0	0	0	11	15	3	
ਮਾਨਸਾ	0	0	0	6	17	6	
ਹਰਿਆਣਾ							
ਸਰਸਾ	0	0	10	13	14	0	
ਹਿਸਾਰ	0	0	0	0	6	4	
ਫਤਿਹਾਬਾਦ	0	0	0	3	9	6	
ਰਾਜਸਥਾਨ							
ਹਨੂਮਾਨਗੜ੍ਹ	0	4	35	25	14	5	
ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਨਗਰ	0	27	35	25	17	9	
ਬਾਂਸਵਾੜਾ	229	58	8	3	0	0	

ਇਹ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਸੀ. ਆਈ. ਸੀ. ਆਰ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਚੰਗੀ ਫ਼ਸਲ ਲੈਣ ਦੇ ਆਮ ਨੁਕਤੇ

- 1) ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਿੱਤਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੀਂਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ।
- 2) ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ 80 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- 3) ਮੀਂਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ ਕਪਾਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਘਣੀ ਬਿਜਾਈ ਵੱਟਾਂ ਉਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- 4) ਮੀਂਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ 90 x 30 ਸੈ:ਮੀ: ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- 5) ਨਾਨ ਬੀ.ਟੀ. ਕਿਸਮਾਂ (ਸੂਰਜ, ਐੱਨ.ਐੱਚ 615, ਏ.ਕੇ.ਐੱਚ 081, ਫੂਲੇ ਧਨਵੰਤਰੀ) ਅਗੇਤੀਆਂ ਖਿੱਤਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸੰਘਣੀ 60 x 10 ਸੈ:ਮੀ: (40 x 10 ਸੈ:ਮੀ:, ਫੂਲੇ ਧਨਵੰਤਰੀ ਲਈ) 15 ਜੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਕੇ ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- 6) ਨਾਨ-ਬੀ.ਟੀ.ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿੱਚ ਸੋਇਆਬੀਨ (ਬਰੈਂਡੀਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਜਪੋਨੀਕਮ ਨਾਲ ਬੀਜ ਸੋਧ ਕੇ) ਰੋਗੀ ਜਾਂ ਮਾਂਹ ਨੂੰ ਅਤਰ-ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 40 x 10 ਸੈ:ਮੀ: ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- 7) ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਸੋਇਆਬੀਨ (ਬਰੈਂਡੀਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਜਪੋਨੀਕਮ ਨਾਲ ਬੀਜ ਸੋਧ ਕੇ), ਰੋਗੀ ਜਾਂ ਮਾਂਹ ਦੀ ਰਲਵੀਂ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- 8) ਅਰਹਰ ਦੀਆਂ 2-3 ਕਤਾਰਾਂ ਨਰਮੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਮੀਲੀਬੱਗ ਦਾ ਹਮਲਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਹਰ ਰਫਿਊਜ਼ੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- 9) ਪਹਿਲੇ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5-10 ਟਨ/ਹੈਕਟੇਅਰ ਰੂੜੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਓ।
- 10) ਐਜੈਂਟੋਬੈਕਟਰ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਸ.ਬੀ ਦੀ 25 ਗ੍ਰਾਮ/ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- 11) ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਲਘੂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਪ੍ਰਬੰਧ:- ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਸਲਫੇਟ, 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਡੀ.ਏ.ਪੀ. ਛਿੜਕਾਅ ਨਾਲ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਲੇ ਜੀਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਲਾਲੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। 1% ਕੋਬਾਲਟ ਕਲੋਰਾਈਡ ਦਾ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਅਤੇ 1% ਬਵਿਸਟਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਗੜ੍ਹਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਮਲਾਏ ਹੋਏ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- 12) ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ :- 2% ਯੂਰੀਆ, 0.5% ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ ਅਤੇ 0.2% ਬੋਰੋਨ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ।
- 13) ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਦੇ ਝੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਅ 7 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪਲੈਨੋਫਿਕਸ 4.5 SL (NAA) 15 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਨੂੰ ਝੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਆਮ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ)

ਇਵੇਂ ਕਰੋ:

- 1) ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੀ.ਟੀ.ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- 2) ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋਗੀ ਜਾਂ ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਸੋਇਆਬੀਨ ਦੀ ਰਲਵੀ ਫ਼ਸਲ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਕਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।
- 3) ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ (8 ਗ੍ਰਾਮ), ਵੀਟਾਵੈਕਸ ਜਾਂ ਥੀਰਮ (3 ਗ੍ਰਾਮ) ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਨਾਲ ਸੋਧਣ ਤੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- 4) ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- 5) ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਾਫ਼ ਰੱਖੋ ।
- 6) ਮੀਲੀਬੱਗ ਵਾਲੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ ।
- 7) ਨਿੰਮ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਕਸ਼ੀ ਰੋਕਥਾਮ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- 8) ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਫੀਰੋਮੋਨ ਟਰੇਪ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- 9) ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ, ਡਾਈਮੇਥੋਏਟ ਜਾਂ ਐਸੀਫੇਟ ਦੀ 30-40 ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ 50-60 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜੂੰ, ਮੀਰਡ ਬੱਗ, ਮੀਲੀਬੱਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਵੇਂ ਨਾ ਕਰੋ:

- 10) ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 15 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਠੂਠੀ ਰੋ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- 11) ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ, ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੇਪਾ, ਤੇਲਾ, ਜੂੰ, ਮੀਰਡ, ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਮੀਲੀਬੱਗ ਲਈ ਲਾਲ ਸੁੰਡੀ, ਹਰਾ ਘੋੜਾ, ਸੀਰਫ਼ਡ ਮੱਖੀ, ਜੀਐਕੋਰਿਸ ਭੁੰਡੀ, ਆਨੀਸੀਅਸ ਜਾਤੀ, ਐਫੀਲਾਈਨਸ, ਮੀਰਡ ਬੱਗ ਅਤੇ ਮੱਕੜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਕਸ਼ੀ ਹਨ।
- 12) ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਤੰਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੱਤਾ ਲਪੇਟ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਕੁੰਡਮਾਰ ਸੁੰਡੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਰੇਅ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੀੜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੀੜੇ ਪ੍ਰਜੀਵੀਆਂ (ਟ੍ਰਾਈਕੋਗਰਾਮਾ, ਐਪਟਲੀਜ਼ ਅਤੇ ਸੀਮੀਰੋਪਾ) ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਜੀਵੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- 13) ਬੀ.ਟੀ. ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਤੇ ਨਾ ਕਰੋ।
- 14) ਨਿਊਨਕੋਟਿਨੋਆਇਡ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ (ਐਸੀਟਾਮਪਰਿਡ, ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ, ਕਲੋਥਾਈਨੀਡਿਨ ਅਤੇ ਥਾਇਆਮੀਥਾਕਸਮ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- 15) ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਕਲਾਸ-1 ਵਾਲੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ (ਫਾਸਫੋਮੀਡਾਨ, ਮੀਥਾਆਇਲ ਪੈਰਾਥੀਓਨ, ਫੋਰੇਟ, ਮੋਨੋਕਰੋਟੋਫਾਸ, ਡਾਈਕਲੋਰੋਵਾਸ, ਕਾਰਬੋਫੁਰਾਨ, ਮੀਥਾਮਾਇਲ, ਟ੍ਰਾਈਜੋਫਾਸ ਅਤੇ ਮੈਟਾਸੈਸਟੋਕਸ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ।
- 16) ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫੀਪਰੋਨਿਲ ਅਤੇ ਪਰਿਥਰਾਇਡ ਨਾ ਵਰਤੋਂ।
- 17) ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ (ਈ.ਟੀ.ਐਲ):- ਜੇਕਰ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ/ਤੇਲੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ (ਗਰੇਡ-II ਹੇਠਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਚੁਰੜ ਮੁਰੜ ਜਾਣਾ ਅਤੇ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਹੋ ਜਾਣੇ) ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਵਰਤੋਂ:

- ੳ) ਨਿੰਮ ਤੇਲ 1.0 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ + ਨਿੰਮ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਅਰਕ 5.0 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ + 0.05-0.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਡਿਟਰਜੈਂਟ
- ਅ) ਵਰਟੀਸ਼ੀਲੀਅਮ ਲੋਕਾਨੀ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ
- ੲ) ਡਾਇਆਫੈਨਬੂਯੂਰੋਨ 50 WP@ 800 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ
- ਸ) ਫਲੋਨਿਕਾਮਿਡ 50 WG@ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ
- ਹ) ਬੂਪਰੋਫੈਜ਼ਿਨ 25SC@ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ

ਇਹਨਾਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾਈਮੈਥੋਏਟ ਜਾਂ ਐਸੀਫੇਟ ਜਾਂ ਈਥੀਆਨ ਵੀ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਮੀਰਡ ਬੱਗ ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸੀਫੇਟ 75 SP ਜਾਂ ਡਾਈਮੈਥੋਏਟ @ 1 ਮਿ:ਲਿ: ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ।

ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ:-

ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮਾ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨ ਬੀ.ਟੀ. ਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ:

ਅਮਰੀਕਣ ਸੁੰਡੀ:- ਜੇਕਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਅਮਰੀਕਣ ਸੁੰਡੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- 1) HaNPV ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ NSKE ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ ਜਾਂ ਫੋਸਲੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਤੇ ਹੀ ਕਰੋ।
- 2) ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 70-80 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਟਰਾਈਕੋਗ੍ਰਾਮਾ ਕਾਰਡ ਨਾਨ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਤੇ ਵਰਤੋਂ। ਟਰਾਈਕੋਗ੍ਰਾਮਾ ਆਂਡੇ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮਾ ਛੋਟੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
- 3) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਮਰੀਕਣ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕਰੋ।
 - ੳ) ਕਲੋਰਨਟਰਪਾਨੀਲੀਪਰੋਲ (ਕੋਰਾਜ਼ਿਨ)
 - ਅ) ਫਲੂਬੈਂਡੀਆਮਾਈਡ (ਫੋਮ)
 - ੲ) ਸਪਾਈਨੋਸੈਡ

ਸ) ਐਮਾਮੈਕਟਿਨ ਬੈਨਜ਼ੋਏਟ

ਹ) ਇੰਡੋਕਸਾਕਾਰਬ

ਇਹ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਣ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4) ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਚਿਤਕਬਰੀ ਸੁੰਡੀ:- ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੁੰਡੀ/ਦਸ ਹਰੇ ਟੀਡੇ ਜਾਂ 8 ਬਾਲਗ ਪਤੰਗੇ ਹਰ ਰਾਤ, ਤਿੰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਤਾਂ ਲਈ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੁਇਨਲਫਾਸ 25EC /ਪ੍ਰੋਫੈਨੋਫਾਸ 50EC@ 2 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਡੀਕਾਰਬ 75%WP@ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਿਥਰਾਇਡ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।

ਹੋਰ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜੇ

- 1) ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸੁੰਡੀ:-ਇਹ ਸੁੰਡੀ ਝੁੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਆਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ SINPV@ 500-LE/ਹੈਕਟੇਅਰ ਜਾਂ ਰੀਮੋਨ 10 EC@ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਲਾਰਵਿਨ 75WP@ 250 ਗ੍ਰਾਮ, 250 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।
- 2) ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਭੁੰਡੀ ਦੇ ਨਾਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਨੋਫਾਸ @ 2 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।
- 3) ਜਿਥੇ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਘੱਗਿਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ 2% ਮੈਟਏਲਡੀਹਾਈਡ @ 12.5ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਇਸ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਟਾਂ, ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰੋ।

ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

- 1) ਪੈਰਾਵਿਲਟ/ਕਮਲਾਉਣਾ/ਜੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਣਾ:- ਇਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਔੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਜਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇਣ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੋਬਾਲਟ ਕਲੋਰਾਈਡ @ 10 ਮਿਲੀ ਗ੍ਰਾਮ/ਲਿਟਰ (10 ppm) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਆਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰੋ ਜਾਂ ਕਾਪਰ ਆਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਾਰਬੈਂਡਾਜਿਮ 1 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
- 2) ਟੀਡੇ ਦਾ ਗਲਣਾ:- ਬੱਦਲਵਾਈ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੀਡੇ ਗਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਡੇ ਹੀ ਗਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਮੈਨਕੋਜੈਬ 75WP+ਕਲੋਰੋਥੈਲੋਨਿਲ 70WP@ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ। ਚੰਗੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਸੈਲਵੈਟ 99 ਜਾਂ 50 ਮਿ:ਲਿ: ਟਰਾਈਟਨ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਓ।
- 3) ਝੁਲਸ ਰੋਗ:- ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਮੈਨਕੋਜੈਬ 75WP@ 2.5 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।

- 4) ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਝੁਲਸ ਰੋਗ:- ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਟਰੈਪਟੋਸਾਈਕਲੀਨ ਸਲਫੇਟ (15-20 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ + ਕਾਪਰ ਆਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ (1500-2000 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਨੂੰ 200-250 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ:-

ਸਟੋਪ 30 ਈ.ਸੀ ਜਾਂ ਬਾਸਾਲਿਨ 45 ਈ.ਸੀ. 2.5 ਲਿਟਰ/ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿਓ।

ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ ਨਵੇਂ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਘੇ ਹੋਏ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ (ਮਾਤਰਾ 50 ਤੋਂ 75 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ ਹੈਕਟੇਅਰ)

- 1) ਘਾਹ ਨਦੀਨ:- ਕਿਉਜ਼ਿਲਾਫੋਪ ਇਥਾਇਲ ਜਾਂ ਫੀਨੋਕਸਾਪੋਪ ਇਥਾਇਲ ਜਾਂ ਫਲੂਜ਼ੀਫੋਪ ਬੂਟਾਇਲ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।
- 2) ਡੀਲਾ, ਮੋਥਾ ਅਤੇ ਘਾਹ ਨਦੀਨ:- ਪਰੋਪਾਕੁਜ਼ਿਲਾ ਫੋਪ ਇਥਾਇਲ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।
- 3) ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨ:- ਪੈਰੀਥਾਇਓਬੈਕ ਸੋਡੀਅਮ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਜਦੋਂ ਨਦੀਨ ਉੱਗ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਓਦੋਂ ਨਦੀਨ-ਨਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਦੀਨ-ਨਾਸ਼ਕ ਨਵੇਂ ਨਦੀਨਾਂ (10-15 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ) ਦਾ ਚੰਗਾ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹਨ। ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਕਿਉਜ਼ਿਲਾਫੋਪ ਇਥਾਇਲ, ਫੈਨੋਕਸਾਪੋਪੋਪ ਇਥਾਇਲ, ਫਲੂਜ਼ੀਫੋਪ ਬੂਟਾਇਲ ਦੀ ਪੈਰੀਥਾਇਓਬੈਕ ਸੋਡੀਅਮ ਚੌੜੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੇਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਪਾਹ-ਨਰਮਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਭਾਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਖੜਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਪਾਹ-ਨਰਮਾ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਪਾਣੀ ਨਿਕਾਸ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸੇਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਖੇਤ ਦੀ ਢਲਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖਾਲ ਬਣਾਓ ਖਾਸ ਕਰ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ। ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਨਮੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਖਾਸ ਕਰ ਜਿਥੇ ਮੀਂਹ 700-900 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਹੋਵੇ, ਖੇਤ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਖਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿੱਟੀ ਚੜਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਕਪਾਹ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਖਾਲੀਆਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਕਾਸ ਖਾਲ ਖੇਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਬਿਜਾਈ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵੱਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਖੜਨ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਾਦ ਪਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੀਂਹ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਂਹ ਦੇ

ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਵਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਖੜਣ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ 0.5 ਤੋਂ 1.0 ਡੀ.ਏ.ਪੀ. ਜਾਂ 19:19:19 ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਹਫ਼ਤੇ-ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ।

1। ਮੀਲੀ ਬੱਗ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿਓ ਅਤੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ।

2। ਨਿੱਮ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਕਸੀ ਰਕਥਾਮ ਯ